

'In Italian', 1983, acryl en olieverf op doek en 5 kleinere doeken met viltstift, 224,8 x 203,2 cm, courtesy The Brant Foundation, Greenwich, Connecticut USA, © The Estate of Jean-Michel Basquiat, Licensed by Artstar, New York (foto: Robert McKeever), te zien in de Fondation Louis Vuitton, Parijs

HET LEVEN DOORGRONDEN

Cultuurcentrum Schunck eert de beginperiode van megaster **Jean-Michel Basquiat**. Zijn in de punk wortelende oeuvre getuigt nog altijd van onbekrompen levenskracht.
DOOR JHIM LAMOREE

In 1975 ontketenen de Sex Pistols niet alleen de punkrevolutie in de popmuziek. De leadzanger met de omineuze artiestennaam Johnny Rotten formuleert met het lied 'No Future' ook de beginselverklaring van een nieuwe tengeradse generatie. Die verloren generatie, niet de eerste en zeker ook niet de laatste, wordt de no-future-generatie of doe-het-zelf-generatie gemunt, met leuzen als: Heb je geen huis? Kraak een pandje! Heb je geen galerie? Organiseer zelf een tentoonstelling! Heb je geen toekomst? Grijp 'm! De hippie gaf de fakkel van de tegencultuur door aan de punker. De bloem in het haar werd vervangen door een hanenkam. Het aanstormende artistieke talent reageert ongekend anarchistisch met punk, new wave, graffiti en vele andere heftige uitbarstingen van vooral verf.

KAKKERLAKKEN

Jean-Michel Basquiat, de in 1960 in Brooklyn geboren kunstenaar met Haïtiaans-Puerto Ricaanse wortels, is een van de sleutelfiguren van de wedergeboorte van de schilderkunst die op dat moment overal in de Verenigde Staten en Europa de kop opsteekt. Cultuurcentrum Schunck in Heerlen organiseert een tentoonstelling van het werk van Basquiat – tekeningen, collages, foto's, vroege schilderijen –

voordat hij Basquiat werd. Zeg maar de tijd voor 1980, toen een van zijn tekeningen met daarop prominent het woord 'sex' het boegbeeld werd van de 'Times Square Show', de roemruchte tentoonstelling in een verlaten gebouw bij Times Square in New York, destijds de rosse buurt, georganiseerd door kunstenaarscollectief Colab. Voor Basquiat en vele andere deelnemende kunstenaars onder wie Jenny Holzer en Keith Haring betekende de tentoonstelling een doorbraak naar het officiële kunstcircuit.

Zijn pad naar succes is allesbehalve recht. In hetzelfde jaar dat de Sex Pistols hun strijdkreet de wereld in slingeren, loopt de 14-jarige Jean-Michel Basquiat weg van huis en school. De even dwarse en onhandelbare als gevoelige en getalenteerde puber zou die stap nog vele malen zetten, totdat hij op zijn zeventiende definitief het ouderlijk huis verlaat. Vader Gerard, niet gerust op het besluit van zijn zoon, geeft hem wat geld mee en drukt hem op het hart van zijn beslissing een succes te maken. Zoon Jean-Michel neemt zich stellig voor beroemd te worden. Tot 1980 struint Basquiat vooral de straten af van Alphabet City, het deel van de Lower East Side in New York waar de huren laag zijn en de kakkerlakken gratis. Hij maakt deel uit van het kunstenaarsduo Samo, wat zoveel betekent als 'same old shit', dat de lege muren in de desolate stra-

boven: 'Beast', 1983, acryl op doek, 183 x 227 cm, La Caixa Collectie, © The Estate of Jean-Michel Basquiat/Barcelona 2018
onder: Jean-Michel Basquiat in 1982 aan het werk in de kelder onder de galerie van Annina Nosei, New York (foto: Marion Busch)

ten beschildert met graffiti. 's Nachts is hij met zijn toenmalige vriendin Madonna te vinden in de Mudd Club, waar hij optreedt met zijn herrieband Gray in een line-up met onder andere Blondie (Debbie Harry) en de Talking Heads.

GROOTS EN MEESLEPEND

Wakker geschud door de 'Times Square Show' wijdt kunsttijdschrift Artforum in 1981 een artikel aan het werk van Basquiat. Een tentoonstelling in de galerie van Annina Nosei in Soho, toen het epicentrum van de hedendaagse kunst, volgt snel. De roemruchte galeries van onder anderen Mary Boone in New York en Bruno Bischofberger in Zwitserland volgen. Basquiat ruilt de tegencultuur in voor de gevestigde orde. In 1986 staat zijn portret op de cover van het magazine van The New York Times.

Zo snel als zijn faam internationaal stijgt, zo kort is zijn leven. Hij spiegelt zich aan helden als Jimi Hendrix en Janis Joplin, net zo groots en meeslepend wil hij leven. Hun overlijden aan een overdosis drugs op 27-jarige leeftijd heeft op hem een grote aantrekkingskracht, destructie als creatieve kracht die iets nieuws doet ontstaan is een terugkerend thema in zijn oeuvre. Op vrijdag 12 augustus 1988 wordt Bas-

**ZO SNEL ALS
ZIJN FAAM
INTER-
NATIONAAL
STIJGT,
ZO KORT IS
ZIJN LEVEN.**

boven: 'Times Square Show', 1980, gevelbeeld tot expositieruimte omgebouwd voormalig borddeel in New York (foto: Francene Keerey) onder: tentoonstellingsoverzicht 'Basquiat. Boom for Real', 2018, Frankfurt, Schirn Kunsthalle. © The Estate of Jean-Michel Basquiat, licensed by Artstar, New York, met links het werk 'Ishtar', 1983, coll. Ludwig Forum Aken (foto: Norbert Miguletz Artworks)

quiat dood aangetroffen in zijn loft in Great Jones Street op Manhattan. Volgens de autopsie is hij overleden aan een acute drugsvergiftiging, een mix van opiaten en cocaïne. Jean-Michel wordt 27 jaar oud. 'Go, go, gone', denk je dan. Maar verdwenen is Basquiat niet. Zijn oeuvre is een blijvertje gebleken, want opgenomen in de canon van de beeldende kunst van die tijd. Met dank aan Andy Warhol, die uit het rijke reservoir aan graffitikunstenaars twee 'middle-class heroes' adopteert als grootste artistieke beloften voor de toekomst: de bloedmooie Basquiat en de sprieterige spring-in-'t-veld Keith Haring. Beiden hebben het vak van kunstenaar geleerd op straat, via de rafelranden van de beeldende kunst komen ze tot hun unieke handschrift. Warhol, die als reclametekenaar begint en als meest gewaardeerde en betaalde levende kunstenaar eindigt, herkent die omweg.

ANATOMISCH HANDBOEK

Haring en Basquiat kennen elkaar goed, onder andere van de Mudd Club, en ze erkennen elkaars artistieke kracht. Haring, op 32-jarige leeftijd overleden aan de gevolgen van aids, tekent trefzeker en als de wiedeweerga, sneller dan God kan denken, zijn poppetjes, blaffende honden en in de lucht wapperende bankbiljetten op soms enorme formaten. Met een knip-oog naar Egyptische hiërogliefen, cartoons en kindertekeningen. Zijn thema's zijn allesbehalve kinderachtig, de meest gruwelijke maatschappelijke problemen als hebzucht, apartheid, drugs- en seksverslaving, ziekte en dood brengt hij op een vrolijke manier over het voetlicht. Het expressieve werk van Basquiat speelt leentjebuur bij dat van Dubuffet, Picasso, Pollock, Rauschenberg en Twombly. Zijn grootste artistieke houvast is *Gray's Anatomy*, het oorspronkelijk uit de negentiende eeuw stammende handboek over anatomie. Op 8-jarige leeftijd krijgt hij een exemplaar van zijn moeder als hij in het ziekenhuis herstelt van een ongeluk op straat waarbij een auto hem raakt. De anatomische illustraties zijn voor Basquiat een leverancier voor vele lichamen, koppen, handen, benen, ogen, oren. De anatomie van onze geestesgesteldheid en die van de samenleving ontleedt hij aan de hand van de anatomie van het menselijk lichaam.

'Untitled (Boxer)', 1982, acryl en olieverf op doek, 193 x 239 cm, part. coll., © The Estate of Jean-Michel Basquiat, licensed by Artstar, New York, te zien in de Fondation Louis Vuitton, Parijs

Genereus en vitaal is het oeuvre van Basquiat nog altijd, het biedt veel, het is geschakeerd: figuratie, vervorming, abstractie, woorden of flarden van zinnen en niet te vergeten een aantrekkelijk gevoel voor kleur. Hij laat zijn gedachten de vrije loop, koppelt de meest merkwaardige fenomenen en personen aan elkaar, assertiviteit aan kwetsbaarheid, adrenaline aan dromen, brengt vele elementen samen in één compositie. Zijn aanstekelijke elan bestaat eruit dat hij de wereld wil begrijpen, het verleden, heden en leven wil doorgronden. De drang naar kennis drijft hem. Een van zijn meest in het oog springende motieven is de grafisch vormgegeven kroon, die eruitziet als de letter w. Die plaatst Basquiat op het hoofd of in de nabijheid van menige zwarte held, boven

wiens hoofd ook soms een ouderwets aureool zweeft. Of is het een doornenkroon? Musici als Miles Davis en Charlie Parker, boksers als Sugar Ray Robinson en Cassius Clay bevolken zijn composities.

ALL LIVES MATTER

In het huidige tijdsgewricht denk je dan meteen aan identiteitspolitiek, waarbij de uniciteit van het individu wordt opgeofferd aan een specifiek kenmerk van een groep, zoals ras of libido. Ononderhandelbare factoren, die een collectieve maatschappelijke oplossing steeds meer in de weg staan. Maar Basquiat presenteert naast zwarte helden ook witte. Hij combineert Miles Davis met Marco Polo, ontdekkingsreizigers in respectievelijk muziek en antropologie. De bokser Joe

Walcott en de leider van de Haïtiaanse revolutie tegen de Fransen, François-Dominique Toussaint-L'Ouverture, figuren gebroederlijk met Alexander de Grote op een schilderij, als grootmeesters van strategie en kracht. Basquiat zegt niet 'black lives matter', hij zegt 'all lives matter'. Zijn wereldbeeld is inclusief, zijn oeuvre van een onbekrompen levenskracht.

Jhim Lamoree is kunsthistoricus en -criticus

- 'Basquiat, The Artist and His New York Scene', 2 februari t/m 2 juni, Schunck, Bongerd 18, Heerlen, di t/m zo 11-17; MK geldig; schunck.nl
- 'Jean-Michel Basquiat', t/m 13 januari, Fondation Louis Vuitton, Avenue du Mahatma Gandhi 8, Bois de Boulogne, Parijs, toegang € 16,00; fondationlouisvuitton.fr